

10.02.2022

Група М-1

Предмет «Економічна теорія»

Урок 15-16

Тема: Крива виробничих можливостей

Мета: ознайомити здобувачів освіти із сутністю поняття «крива виробничих можливостей»; визначити її складові та практичне застосування.

Досягнення повного обсягу виробництва, таким чином, само по собі являє собою досить складне завдання, проте, не розв'язує головну економічну проблему – безмежність потреб при обмеженості ресурсів. Навіть за умов повного обсягу виробництва суспільство не в змозі задоволити всіх своїх потреб і опиняється перед важким вибором: які товари та послуги виробляти, а від яких відмовитись? Наочною ілюстрацією цієї складної проблеми може служити крива виробничих можливостей.

При побудові кривої виробничих можливостей виходять з ряду припущення: кількість економічних ресурсів є чітко визначеню та незмінною; усі ресурси використовуються з максимальною ефективністю; технології, що застосовуються протягом аналізованого періоду залишаються незмінними; мова йде про виробництво лише двох альтернативних видів продукції. Ці спрощуючі припущення необхідні для полегшення розуміння суті справи, хоча, зрозуміло, у реальному житті все виглядає набагато складніше.

Отже, спробуємо уявити собі, що суспільство має в своєму розпорядженні економічні ресурси, які можуть бути використані у виробництві верстатів для підприємств промисловості та у виробництві кондитерських виробів для населення. Проблема вибору, в даному разі, полягає в тому, що при чітко визначеній кількості ресурсів збільшення виробництва верстатів може бути досягнуто тільки за рахунок зменшення виробництва кондитерських виробів і навпаки. Справді, ресурс витрачений на виробництво одного продукту, вже не може бути витрачений на виробництво іншого. Проілюструємо сказане таблицею з умовними даними.

Можливі варіанти виробництва верстатів та кондитерських виробів за умов повного використання ресурсів (гіпотетичні дані)

Вид продукту	Виробничі альтернативи				
	A	B	C	D	E
Верстати (тис. шт.)	10	9	7	4	0
Кондитерські вироби (тис. т.)	0	1	2	3	4

Наведені у таблиці дані дозволяють зробити висновок про те, що в кожний конкретний момент часу економіка повного обсягу виробництва повинна поступитися частиною одного продукту, щоб отримати більше іншого продукту. Одночасне збільшення обсягу виробництва обох видів альтернативної продукції неможливе через обмежену кількість ресурсів, що можуть бути використані за цих обставин. Ще більш наочно це можна побачити, побудувавши графік кривої виробничих можливостей на основі даних таблиці (рис. 1).

Рис. 1

Накреслена на графіку крива показує межу виробничих можливостей суспільства на даний період. Кожна точка на цій кривій відповідає максимально можливому обсягу виробництва верстатів та кондитерських виробів у їх певному співвідношенні. Будь-яка точка за межами кривої виробничих можливостей (праворуч від лінії AE) є недосяжною при фіксованій кількості ресурсів, що використовуються, та незмінних технологіях виробництва. З другого боку, будь-яка точка в межах даної кривої (ліворуч від лінії AE) вказує на неефективне використання наявних ресурсів і, як наслідок, неповний обсяг виробництва.

Окремого пояснення потребує опукла форма кривої виробничих можливостей. Такий її вигляд є ілюстрацією важливого економічного принципу, згідно з яким намагання максимізувати обсяг виробництва одного якогось продукту означає необхідність відмови від виробництва дедалі більшої кількості іншого, альтернативного йому продукту. Так, на нашому графіку, рухаючись від точки А (виробництво самих верстатів) до точки Е (виробництво самих кондитерських виробів) ми спостерігаємо таку картину: при переході від варіанта А до варіанта В виробництво однієї тисячі тонн кондвиробів означає відмову від однієї тисячі штук верстатів; при переході від точки В до точки С додаткова тисяча тонн кондвиробів може бути отримана вже лише при відмові від двох тисяч верстатів; а на заключному відрізку ДЕ виробництво додаткової тисячі тонн кондвиробів буде коштувати чотирьох тисяч штук невироблених верстатів. Рухаючись у зворотному напрямку (від Е до А), ми отримаємо аналогічну картину: на відрізку АД кожна додаткова тисяча штук вироблених верстатів коштуватиме суспільству тисячі тонн втрачених кондитерських виробів; на відрізку DC вартість виробництва додаткової тисячі верстатів зростає до $1/3$ тисячі тонн кондвиробів; а на відрізку ВА при виробництві однієї додаткової тисячі штук верстатів необхідно відмовитись від однієї тисячі тонн кондитерської продукції. Ця закономірність пояснюється тим, що не всі економічні ресурси придатні для виробництва альтернативних видів продукції. Відповідно, намагання використати всі наявні ресурси для виробництва тільки одного продукту обов'язково означає неефективне використання тієї їх частини, яка не зовсім придатна до застосування в даному випадку. Отже, неефективне використання ресурсів при максимальному виробництві одного продукту своїм зворотним боком має дедалі більшу втрату альтернативного продукту, для виробництва якого дані ресурси більш придатні. Це і зумовлює опуклу форму кривої виробничих можливостей в її графічному зображені.

Сказане дозволяє дійти висновку, що при виборі варіантів виробництва альтернативних продуктів бажано уникати крайності, зосереджуючи всі наявні ресурси для виготовлення лише одного з них. Розплатою за це буде зниження ефективності суспільного виробництва. Але набагато складнішим є вибір проміжних варіантів співвідношення альтернативних продуктів. Що краще – виробляти 7 тис. верстатів і 2 тис. тонн кондвиробів, чи 4 тис. верстатів і 3 тис. тонн кондитерської продукції? З точки зору економічної ефективності це рівноцінні варіанти, бо вони обидва означають досягнення

повного обсягу виробництва на основі ефективного використання усіх наявних ресурсів. Отже, відповідь на це питання буде дана не з позицій економічної доцільності, а виходячи з соціально-політичних пріоритетів пануючих у даному суспільстві, що знайде своє втілення в економічній політиці держави. При цьому слід усвідомлювати, що неможливість оцінки названих варіантів з погляду економічної ефективності, не означає, що для подальшого розвитку економіки не має значення, який з них буде обрано.

Річ в тому, що вибір точки на кривій виробничих можливостей є визначальним фактором для майбутнього зростання економіки. Економічне зростання означає збільшення загального обсягу виробництва, тобто отримання більшої кількості альтернативних продуктів одночасно. Це стає можливим у разі зростаючої кількості використовуваних ресурсів, та поліпшення технології виробництва, що застосовується. При цьому вся крива виробничих можливостей зсувається на графіку праворуч. Як вибір точки на цій кривій сьогодні може вплинути на її розташування у майбутньому?

При більш уважному розгляді питання про вибір між виробництвом верстатів та кондитерських виробів (у нашому прикладі), можна помітити, що мова йде про вибір між засобами виробництва та предметами споживання. Виробництво верстатів – це створення “товарів для майбутнього”. Таке виробництво нічого не дає з точки зору задоволення потреб населення сьогодні, але забезпечує економіку необхідними засобами виробництва для його розширення у майбутньому. Виробництво кондитерських виробів – це виробництво товарів для споживання вже сьогодні. Саме це виробництво є визначальним з точки зору рівня задоволення поточних потреб населення. Отже, вибір між виробництвом засобів виробництва та виробництвом предметів споживання можна розглядати як вибір між забезпеченням економічного зростання та задоволенням поточних потреб населення. Відповідно варіант С забезпечує більш високий темп економічного зростання порівняно з варіантом Д. Але варіант Д є більш привабливий порівняно з варіантом С в плані забезпечення належного життєвого рівня населення сьогодні. Отже, проблема вибору використання обмежених ресурсів — це не лише проблема структури сучасного виробництва, а й проблема майбутнього економічної системи, проблема визначення темпу її подальшого розвитку.

Домашнє завдання:

- 1) Законспектувати викладений вище матеріал, вивчити конспект.
- 2) Дайте письмові відповіді на наступні запитання:
 - Що слід розуміти під повною зайнятістю ресурсів?
 - Що таке альтернативна вартість?
- 3) Для кращого засвоєння перегляньте відео за посиланням
<https://www.youtube.com/watch?v=v0FoetEP00I>

Усі виконані завдання надсилайте на електронну адресу gr.ev@ukr.net з підписом у темі листа «ПІБ, № групи та назва навчальної дисципліни».